

Кафедра обліку у виробничій сфері

КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни «Бухгалтерський облік (загальна теорія)»
на тему:

**«Зобов'язання як об'єкт бухгалтерського
обліку»**

Студента (-ки) 3-о курсу групи ОП-32

напряму підготовки 6.03.05.09 «Облік і аудит»
_____ Симонік О. Ф. _____
(прізвище, ім'я)

Науковий керівник: Мельничук І.В.

(посада, вчене звання, науковий ступінь,

прізвище, ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECST _____

Члени комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ТЕРНОПІЛЬ 2016

Зміст

Вступ.....	4
1.Поняття про зобов'язання в бухгалтерському обліку та їх види.	9
2. Облік банківських кредитів як виду зобов'язань.....	16
3. Облік кредиторської заборгованості за товари, роботи й послуги (зобов'язання за товарними операціями.....	21
4.Облік зобов'язань.....	інших 28
Висновок.....	33
Список літератури.....	використаної 35

Вступ

Перехід до ринкової економіки вимагає від підприємств підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, подолання безгосподарності, активізації підприємництва, ініціативи і т.д.

На будь-якому підприємстві незалежно від напрямку діяльності існують зобов'язання підприємства перед постачальниками, підрядчиками, працівниками, за короткострокові та довгострокові кредити, учасниками та ін.

Зобов'язання, що відображаються в бухгалтерському обліку, мають юридичний та економічний зміст. Як юридична категорія господарське зобов'язання – це господарські відносини, що регулюються правом [6]. В силу цих відносин одна сторона уповноважена вимагати від іншої здійснення господарських операцій: передачі майна, виконання робіт, надання послуг тощо, а інша сторона зобов'язана виконувати вимоги щодо предмету зобов'язання і має при цьому право вимагати відповідну винагороду - сплату грошей, зустрічні послуги тощо.

Важлива роль в реалізації цієї задачі відводиться організації бухгалтерського обліку на підприємстві, обліку зобов'язань.

У складі зовнішніх джерел залучення позикових коштів основна роль належить фінансовому і товарному кредитам, наданих торговому підприємству. Перший із них включає надання коштів на певний строк під установлені відсотки (банківський кредит, податковий кредит, грошовий кредит, інші суб'єкти підприємницької діяльності і т.п.) Другий із них полягає в постачанні товарів торговому підприємству на умовах відстрочки платежу за них. У число інших зовнішніх джерел входять випуск облігацій підприємства; надані на безпроцентній основі засоби державних і недержавних програм і фондів і деякі інші.

Усе вище згадане підкреслює велику роль та значення теми даної курсової роботи в сучасних умовах господарювання і її актуальність.

Метою курсової роботи є розгляд видів зобов'язань та їх облік.

Теоретичну основу дослідження питання склали закони України, інструкції та положення з бухгалтерського обліку, наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: Грабова Н.Н., Завгородній В. П., Добровський В. Н та інших.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розглянути економічну сутність поняття зобов'язань, їх види;
- провести економіко-правовий аналіз нормативної бази і огляд спеціальної літератури;
- розглянути банківські кредити як вид зобов'язань;
- вивчити зобов'язання за товарними операціями;
- провести удосконалення обліку зобов'язань за вимогами М(С)БО;
- за результатами роботи зробити відповідні висновки.

Предметом дослідження є: види зобов'язання в бухгалтерському обліку.

Об'єктом дослідження: господарські операції щодо зобов'язань в бухгалтерському обліку.

1. Поняття про зобов'язання в бухгалтерському обліку та їх види

Методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання визначає положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. №20.

Відповідно до Н(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання – це заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди [2].

Іншими словами, зобов'язання – це борг підприємства, який виникає через придбання товарів або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування.

Зобов'язання визначається за умови, що його оцінка може бути достовірно визначена та існує ймовірність зменшення економічних вигод у майбутньому внаслідок його погашення.

Погашення зобов'язань може відбуватися шляхом:

- 1) сплати кредиторів грошових коштів;
- 2) відвантаження готової продукції, товарів, надання послуг у порядку заліку заборгованості або ж у рахунок одержаного авансу;
- 3) перенесення зобов'язань у корпоративні права, які належать кредитору тощо [7].

З метою бухгалтерського обліку зобов'язання поділяють на:

- довгострокові – строк погашення яких після дванадцяти місяців з дати балансу;
- поточні - погашення яких відбудеться на протязі дванадцяти місяців з дати балансу;
- забезпечення – це зобов'язання з невизначеними сумами або часом погашення на дату балансу;
- непередбачені зобов'язання – це теперішнє зобов'язання, що виникає внаслідок минулих подій, але не визначається, оскільки мала

ймовірність, що для врегулювання зобов'язання необхідно буде використати ресурси, які містять в собі економічні вигоди, або оскільки суму зобов'язань не можна достовірно визначити; зобов'язання, яке може виникнути внаслідок минулих подій та існування якого буде підтверджено лише тоді, коли відбудеться або не відбудеться одна чи більше невизначених майбутніх подій, над якими підприємство не має повного контролю;

- доходи майбутніх періодів – це доходи звітного періоду, які підлягають віднесенню до доходів у майбутніх звітних періодах [6].

Для обліку зобов'язань у Плані рахунків призначені рахунки:

- класу 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»;
- класу 5 «Довгострокові зобов'язання»;
- класу 6 «Короткострокові зобов'язання».

Є дві важливі умови відображення заборгованості як зобов'язань певної балансової категорії: спроможність достовірної оцінки і вірогідність зменшення економічних вигод, використання активів підприємства у майбутньому.

Строк погашення зобов'язань – це термін, протягом якого повинно бути погашено зобов'язання [8]. З метою визнання, класифікації а також оцінки у бухгалтерському обліку розрізняють:

- термін з моменту виникнення зобов'язання до моменту погашення;
- термін з дати складання фінансової звітності до дати погашення.

Довгострокове зобов'язання – це зобов'язання, на яке нараховуються відсотки та яке підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Відповідно до Н(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» до довгострокових зобов'язань відносяться всі зобов'язання, які не є поточними, а саме:

- довгострокові кредити банків;
- інші податкові фінансові зобов'язання;

- відстрочені податкові зобов'язання;
- інші довгострокові зобов'язання.

Довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, показуються в балансі за їх теперішньою вартістю.

Визначення теперішньої вартості довгострокових зобов'язань містить певні свої особливості і залежить від умов та виду зобов'язання.

У ході господарської діяльності підприємства може з'явитися необхідність тимчасової потреби у залученні додаткових коштів.

Основним джерелом отримання таких коштів є кредити банків, для отримання яких складається кредитний договір між банківською установою і підприємством.

В договорі вказуються об'єкти кредитування, умови отримання та погашення позик включаючи плановий розмір кредиту, процентні ставки плати за позику, умови та розміри їх підвищення та зниження, зобов'язання підприємства при заставі цінностей, що кредитуються, розмір власних обігових коштів, що використовуються підприємством на формування матеріальних запасів і виробничих витрат, джерела погашення кредиту, строки, на які вони надаються, та інші умови кредитування.

Облік операцій з довгостроковими позиками здійснюють на основі таких первинних документів: виписки банку, акти переоцінки, видаткові касові ордери, платіжні доручення, накладні, розрахунки та довідки бухгалтерії, претензії тощо.

Відповідно до Закону «Про обіг векселів в Україні» №2374 від 05.04.2001 р., вексель – це цінний папір, який засвідчує безумовне грошове зобов'язання векселедавця або його наказ третій особі сплатити після настання строку платежу визначену суму векселедержателю (власнику векселя) [9].

Залежно від умов та платності векселі випускаються таких видів:

- простий;
- переказний.

Простий вексель – це вексель, який включає зобов’язання векселедавця сплатити у визначений термін зазначену суму коштів векселедержателю (власнику векселя).

Переказний вексель – це вексель, який містить письмовий наказ однієї особи іншій особі сплатити у зазначений термін визначену суму грошей третій особі.

Виписують вексель після одержання продукції, товарів, робіт та послуг в разі виникнення кредиторської заборгованості. Погашення векселя здійснюється лише у гривнях і за безготівковим розрахунком.

При оформленні векселя вказують:

- найменування – «вексель»;
- нічим не обумовлена обіцянка сплатити визначену суму коштів;
- зазначення терміну платежу;
- зазначення місця, в якому буде здійснено платіж;
- найменування того, за наказом кого або кому платіж повинен бути здійснений;
- місце і дата складання векселя;
- підпис особи яка видає документ (векселедавця).

При переказному векселі додатковими реквізитами є:

- проста і нічим не обумовлена пропозиція сплатити певну суму коштів власнику векселя (векселедержателю);
- найменування платника.

З моменту прийняття рішення про видачу і до моменту погашення, вексель супроводжують різні документи, які являють так звану вексельну документацію.

При видачі векселя використовуються такі документи:

- договори, угоди;
- акти приймання-передачі векселів;
- довіреність на одержання цінностей;

- довіреність на підписання векселя;
- реєстр виданих векселів.

Документи які використовуються при видачі переказного векселя:

- договір між векселедавцем та першим векселедержателем;
- договір між векселедавцем і платником;
- довіреність на одержання цінностей, акт приймання-передачі векселя;
- довіреність на підписання векселя.

Документи, потрібні для акцепту переказного векселя:

- акт пред'явлення векселя до акцепту;
- заява на акцепт (авізо);
- повідомлення про вчинення акцепту.

Документи, які використовують при передачі (індосаменту) векселя:

- договір;
- акт приймання-передачі;
- довіреність на одержання цінностей;
- передавальний надпис (індосамент).

Індосамент – унікальний передатний напис на зворотній стороні векселя, або на алонжі (додатковому аркуші), що підтверджує перехід права за цим документом до іншої особи.

Для пред'явлення векселя до платежу використовують акт пред'явлення векселя до платежу.

Первинними документами крім векселів також можуть бути: акт приймання-передачі векселя, акт про протест векселя у неакцепті, акт про протест про не датування акцепту, акт про протест векселя про несплату, платіжна вимога на опротестування векселя, довідки бухгалтерії, видатковий касовий ордер, виписки банку, реєстр пред'явлених векселів тощо.

Протест векселя – це офіційно визначена вимога щодо здійснення визначених законодавством про вексельний обіг дій за векселем і свідчення про їх невиконання.

Реєстрацію документів ведуть у книзі обліку векселів і книзі реєстрації актів приймання-передачі векселів. У випадку випуску власних векселів заводять окрему книгу реєстрації випущених векселів. У книзі обліку векселів реєструють усі отримані підприємством векселі.

Залежно від строків погашення векселі класифікують на довгострокові та короткострокові.

Аналітичний облік векселів здійснюють за кожним одержаним векселем. У відомості 3,4 ведеться аналітичний облік довгострокових векселів виданих.

Щодо синтетичного обліку, то тут обліковим регістром є Журнал 3.

Облігація – це цінний папір, який визначає внесення її власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання емітента відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного папера в передбачений у ньому строк з виплатою фіксованого відсотка.

Облігації випускати може будь-яке підприємство за рішенням власників у межах 10% статутного капіталу. Для цього підприємство повинне одержати дозвіл комісії х цінних паперів та фондового ринку, яка здійснює реєстрацію емісії. Після реєстрації підприємству надається свідоцтво, яке є підставою для друкування сертифікатів цінних паперів [19].

У сертифікаті зазначається номінальна вартість облігації якої вона здобуває за період погашення. За облігацією визначається ефективна ставка відсотків, що є платою за користування позиковими коштами, а також періоди їх виплат. Витрати на сплату відсотків визначаються за ринковою ставкою, не дивлячись на те, що сума нарахованих відсотків базується на визначеній ставці відсотків.

У кожному звітному періоді нараховуються відсотки, незалежно від дати їх сплати за принципом нарахування.

Довгострокові зобов'язання за теперішньою вартістю визначаються за теперішньою вартістю.

Якщо визначена на момент емісії ставка відсотка дорівнює ринковій ставці відсотка, облігація може випускатися за номінальною вартістю.

Розрахунок списання дисконту чи премії та визначення заборгованості за облігаціями до терміну їх погашення здійснюється по ефективній ставці відсотка (дисконту «+», премії «-»). Ефективна ставка відсотка визначається за формулою:

Ефективна ставка відсотка по облігації =
$$\frac{((\text{номінальна вартість} * \text{сума річного відсотку}) + (\text{сума дисконту} : \text{термін}))}{((\text{ринкова вартість} + \text{номінальна вартість}) : 2)}$$

Амортизована (балансова) вартість облігації – вартість облігації з врахуванням її зменшення (збільшення) на суму накопиченої амортизації премії (дисконту) за методом ефективної ставки відсотку на дату звітності[1].

Метод ефективної ставки відсотку – нарахування амортизації дисконту чи премії, сума амортизації за яким визначається як різниця між витратами і добутком ефективної ставки та балансової вартості облігації на початок періоду, за який нараховується амортизація.

Аналітичний облік довгострокових зобов'язань ведеться по кожному випуску облігацій, за їх видами та термінами погашення, кредиторам по іменних облігаціях.

Синтетичний облік ведуть у Журналі №3 та відомості 3.4.

Одним із видів довгострокових зобов'язань є довгострокова оренда, термін погашення якої становить від трьох і більше років.

Оренда – це договірне, платне, строкове користування майном і володіння, яка передається орендодавцем орендареві для здійснення господарської діяльності [5].

Облік довгострокових зобов'язань з оренди ведеться на рахунку 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди».

Первинні документи з обліку довгострокових зобов'язань з оренди: розрахунки і довідки бухгалтерії, платіжні доручення, виписки банку, акти приймання-передачі основних засобів, видаткові касові ордери тощо.

Відстрочені податкові активи - це суми податку на прибуток, які належать до відшкодування в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки[]. Податкова база статті звітності являє собою суму, яка відноситься на дану статтю для податкових цілей податковими органами. Тимчасові різниці можуть бути: оподатковуваними тимчасовими різницями, що впливають на суми, належні до оподаткування в майбутніх періодах; тимчасовими різницями, які вираховуються, що впливають на суми, які потрібно вилічити з податку на прибуток до сплати в майбутніх періодах.

Рахунок 17 «Відстрочені податкові активи» та 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» призначені для обліку відмінностей по відповідній сумі податку.

Відстрочені податкові зобов'язання (на які нараховуються відсотки) в звітності знаходять відображення за тією оцінкою, за якою відображаються в обліку, як правило, це фактична (історична) собівартість.

Інформація про відстрочені податкові активи та зобов'язання і розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначається Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток».

Аналітичний облік ведеться за видами активів, між оцінками яких для відображення в балансі та цілей оподаткування виникла різниця.

Облік розрахунків за податками і платежами

Податки - це обов'язкові платежі підприємств та окремих осіб до державного або місцевого бюджетів.

Акцизний збір - це непрямий податок на високорентабельні та монополні товари, які виробляються в Україні або імпортуються.

Обов'язкові платежі - це система встановлених законодавством внесків і відрахувань юридичних і фізичних осіб, що формують доходи державних фондів.

Порядок нарахування та сплати загальнодержавних податків регулюється відповідним податковим законодавством України, а місцевих податків і зборів - рішенням органів місцевого самоврядування.

Доходи майбутніх періодів – це надходження грошових коштів та інших активів, що одержані в звітному періоді, але відносяться до майбутніх періодів (орендна плата, комунальні послуги та ін.) [12].

До доходів майбутніх періодів, відносять:

- авансові платежі за здані в оренду основні засоби й інші необоротні активи;
- передплату на газети, журнали, періодичні та довідкові видання;
- для підприємств зв'язку - абонентну плату за користування засобами зв'язку тощо.

Облік доходів майбутніх періодів ведеться на рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів». Підставою для відображення операцій на цьому рахунку є такі первинні документи як виписка банку, довідка бухгалтерії, ПКО. Аналітичний облік доходів майбутніх періодів ведеться за їх видами, датами їх утворення і визнання доходами звітного періоду.

У бухгалтерському обліку слід чітко відслідковувати момент, коли доходи майбутніх періодів повинні відображатися у складі доходів звітного періоду, що впливає на фінансовий результат діяльності підприємства. Тут проявляється дія принципу нарахування та відповідності доходів і витрат.

2. Облік банківських кредитів як виду зобов'язань

Кредит банку – це платне надання банками грошових коштів і тимчасове користування на визначених кредитним договором умовах із дотриманням принципів повернення, строковості, забезпеченості, платності, цільового використання.

Для отримання кредиту до банку подається заява та пакет необхідних документів, зокрема, копії документів про реєстрацію та статутів, картка із зразками підписів, форми фінансової звітності, форми ДПІ, гарантійні зобов'язання поручителя, бізнес-план та інші. При наданні кредиту складається кредитна угода (договір), у якій визначається об'єкт кредитування, умови одержання та погашення кредиту, терміни кредитування, відсоткові ставки, зобов'язання підприємства за заставою тощо.

Відповідно до НП(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» і П(С)БО 11 «Зобов'язання» банківські кредити, отримані підприємством, визначаються як зобов'язання. Із метою обліку кредити прийнято ділити на два види:

- поточні – вони повинні бути погашені протягом 12 місяців із дати балансу чи протягом операційного циклу підприємства;
- довгострокові – строк їх погашення більше 12 місяців чи більше операційного циклу.

Погашення банківського кредиту – це погашення основної суми кредиту, і оплата нарахованих відсотків. Кредит погашають повністю по закінченню терміну кредитної угоди, або поступово частинами.

Відсоток нараховується на суму непогашеного кредиту. Суми відсотків, нарахованих за користування кредитом – окремий вид зобов'язання і відображаються вони у складі фінансових витрат.

Для обліку розрахунків за довгостроковими позиками банків та залученими позиковими коштами у інших осіб, які не є поточними зобов'язаннями, призначений рахунок 50 «Довгострокові позики».

За кредитом рахунку 50 «Довгострокові позики» відображаються суми отриманих довгострокових позик, а також переведення короткострокових відстрочених позик до складу довгострокових (відстрочених), за дебетом – погашення заборгованості за ними та переведення до поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями [3].

Рахунок 50 «Довгострокові позики» містить такі субрахунки:

- 501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті»;
- 502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті»;
- 503 «Відстрочені довгострокові кредити банків у національній валюті»;
- 504 «Відстрочені довгострокові кредити банків в іноземній валюті»;
- 505 «Інші довгострокові позики в національній валюті»;
- 506 «Інші довгострокові позики в іноземній валюті» [3].

Типова кореспонденція рахунків з обліку довгострокових позик подана у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Кореспонденція рахунків з обліку довгострокових позик

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	На поточний рахунок одержано довгостроковий кредит в банку в національній валюті	311	501
2	За рахунок довгострокового кредиту здійснено фінансові інвестиції	35	501
3	За рахунок довгострокової позик сплачено зобов'язання за векселем	51	505
4	Переведено довгостроковий кредит у поточне зобов'язання	501	61
5	Нарахований відсоток за користування кредитом	951	684
6	З поточного рахунку погашено поточну заборгованість за довгостроковим зобов'язанням	61	311

На дебеті субрахунку 951 «Відсотки за кредит» і кредиті субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» ведеться облік за користування кредитом.

Аналітичний облік довгострокових кредитів і позик ведеться в оборотній відомості, де повинні знайти відображення банки, що надають

позики, види кредитів, сума, терміни погашення, проценти сплачені та інші дані.

Синтетичний облік довгострокових позик ведуть у Журналі 2.

Облік довгострокових зобов'язань за облігаціями ведуть на рахунку 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями». Цей рахунок використовується для обліку розрахунків з іншими особами за випущеними та сплаченими власними облігаціями строком погашення більше дванадцяти місяців з дати балансу.

Рахунок 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями» містить такі субрахунки:

- 521 «Зобов'язання за облігаціями»;
- 522 «Премія за випущеними облігаціями»;
- 523 «Дисконт за випущеними облігаціями».

Облік боргових зобов'язань за номінальною вартістю облігацій ведеться за кредитом 521 «Зобов'язання за облігаціями», а за дебетом – погашення заборгованості за розрахунками з власниками облігацій.

Нарахування сум премій за випущеними облігаціями ведеться за кредитом 522 «Премія за випущеними облігаціями», а за дебетом – погашення заборгованості з нарахованих премій за облігаціями.

На субрахунку 523 «Дисконт за випущеними облігаціями» ведеться облік дисконту за розміщеними облігаціями. За дебетом 523 «Дисконт за випущеними облігаціями» відображається сума дисконту, його амортизація – за кредитом.

Облік поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями. Облік ведеться на рахунку 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями». Підставою для цього є довідки бухгалтерії, складені на основі договорів, актів приймання-передачі векселів та інших документів, в яких зазначено погашення довгострокової кредиторської заборгованості. Типова кореспонденція рахунків з обліку поточної заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Кореспонденція рахунків з обліку довгострокових зобов'язань за
облігаціями

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Випущені довгострокові облігації з премією	311	521
2	На суму премії за облігаціями	311	522
3	Випущено довгострокові облігації з дисконтом	311	521
4	На суму дисконту за облігаціями	523	521
5	Перенесено сум облігаційної позики в склад поточної заборгованості	521	61
6	Погашено з поточного рахунку поточне зобов'язання за довгостроковими облігаціями	61	311

Аналітичний облік позик ведеться за кожним кредитом окремо, за видами, цільовим призначенням і строками повернення кредитів.

Синтетичний облік заборгованості за кредитами ведеться для:

- 1) довгострокових позик – на рахунку 50 «Довгострокові позики»;
- 2) короткострокових – на рахунку 60 «Короткострокові позики» на відповідних субрахунках.

Ці обидва рахунки – пасивні. За їх кредитом відображають суму отриманого кредиту, за дебетом – його погашення. На окремих субрахунках цих рахунків показують відстрочені та прострочені кредити при зміні терміну кредитування, визначеного кредитною угодою.

Короткострокові кредити банків – сума поточних зобов'язань підприємства перед банками за отриманими від них позиками.

Короткострокові кредити банки можуть надавати в разі тимчасових фінансових труднощів, що виникають у зв'язку з витратами виробництва та обігу і не забезпечені надходженням коштів у відповідному періоді.

Відповідно до П(С)БО 11 «Зобов'язання», поточні зобов'язання відображаються у Балансі за сумою погашення.

Традиційна кореспонденція рахунків з обліку типових операцій при отриманні кредитів наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Кореспонденція рахунків з обліку типових операцій при отриманні кредитів

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Отримано та зараховано кредит на рахунок підприємства	311	50,60
2	Нараховано відсотки за кредит	951	684
3	Погашено кредиторську заборгованість за кредитом	50,60	311
4	Сплачено відсотки за кредитом	684	311

Заборгованість за короткостроковими відсотками буде відображено у тому ж розділі за рядком «Інші поточні зобов'язання».

На позабалансовому рахунку 05 «Гарантії і забезпечення надані» відображається вартість активів підприємства в сумах, зазначених в угодах застави. При цьому з балансу підприємства ці суми не списуються.

Рахунок 60 «Короткострокові позики» призначений для обліку розрахунків у національній та іноземній валютах за кредитами банків, строк повернення яких не перевищує дванадцяти місяців з дати балансу, та за позиками, термін погашення яких минув.

За кредитом рахунку 60 відображаються суми одержаних кредитів (позик), за дебетом — сума їх погашення та переведення до довгострокових зобов'язань у разі відстрочення кредитів (позик).

Рахунок 60 має субрахунки:

601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті»;

602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті»;

603 «Відстрочені короткострокові кредити банків у національній валюті»;

604 «Відстрочені короткострокові кредити банків в іноземній валюті»;

605 «Прострочені позики в національній валюті»;

606 «Прострочені позики в іноземній валюті» [3].

3. Облік кредиторської заборгованості за товари, роботи й послуги (зобов'язання за товарними операціями)

У процесі здійснення підприємницької діяльності суб'єктом господарювання виникає поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, отримані послуги, необхідні для забезпечення нормального функціонування підприємства.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та матеріальні послуги.

Господарські зв'язки з постачальниками будуються на підставі договорів (угод), в яких визначаються: найменування товарів, кількість, ціна, терміни і спосіб поставки, порядок розрахунків та ін.

Постачальник на відвантажену продукцію виписує товарні та платіжні документи, передає їх банку і направляє покупцю.

Погашається заборгованість перед постачальниками і підрядниками шляхом безготівкових або готівкових розрахунків.

Правила, форми і стандарти безготівкових розрахунків в Україні, що здійснюються за участю банків, встановлені в Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затвердженій Постановою Правління НБУ від 21.01.2004 № 22. Відповідно до інструкції під час здійснення розрахунків можуть застосовуватися форми розрахунків:

- акредитивна;
- інкасова;
- вексельна;
- за розрахунковими чеками [1].

Безготівкові розрахунки передбачають перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученнями підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів.

Ці розрахунки проводяться банком на підставі розрахункових документів на паперових носіях чи в електронному вигляді у формі:

- меморіального ордера;
- платіжного доручення;
- платіжної вимоги доручення;
- платіжної вимоги;
- розрахункового чека;
- акредитива.

Використання банківських платіжних карток і векселів як платіжних інструментів регулюється законодавством України.

Меморіальний ордер – розрахунковий документ, який складається за ініціативою банку для оформлення операцій зі списання коштів з рахунку платника, внутрішньобанківських операцій.

Платіжне доручення – розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі своєї рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача.

Платіжна вимога-доручення – розрахунковий документ, який складається з двох частин:

- верхньої – вимоги отримувача безпосередньо до платника про сплату визначеної суми коштів;
- нижньої – доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку визначеної ним суми коштів і перерахування її на рахунок отримувача.

Платіжна вимога – розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів і перерахування її на рахунок отримувача.

Розрахунковий чек – розрахунковий документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банку-емітенту, у якому відкрито його рахунок, про сплату чекодержателю зазначеної в чеку суми коштів.

Акредитив – договір, що містить зобов'язання банку-емітенту, за яким цей банк за дорученням клієнта (заявника акредитива) або від свого імені проти документів, які відповідають умовам акредитива, зобов'язаний виконати платіж на користь бенефіціара або доручає іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

У бухгалтерському обліку визнання зобов'язань під час придбання підприємством матеріальних і нематеріальних цінностей, послуг здійснюється з дотриманням принципу відповідності. Для цього використовується метод нарахування, дотримання якого, з погляду визнання зобов'язань стосовно до своїх кредиторів, потребує від підприємства правильного визначення моменту переходу права власності на відповідні цінності або моменту отримання послуг. Саме на момент переказу права власності, який визначається, наприклад: умовами контракту, за відсутності одночасного розрахунку у грошовій формі з постачальниками та підрядниками виникають зобов'язання за отримані активи.

Короткостроковий вексель виданий - це вексель, який забезпечує заборгованість перед постачальниками, підрядниками й іншими кредиторами на строк менше 12 місяців.

На рахунку 62 «Короткострокові векселі видані» ведеться облік розрахунків за заборгованістю постачальникам, підрядникам та іншим кредиторам за одержані сировину, матеріали, товари, послуги, роботи та за іншими операціями, на яку підприємством видані векселі.

Бухгалтерський облік за короткостроковими векселями виданими наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1.

Кореспонденція рахунків з обліку короткострокових векселів виданих

№ п/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Видано вексель в забезпечення заборгованості передпостачальником	63	62

1	2	3	4
2	Відображено операційну курсову різницю за короткостроковими векселями, виданими в іноземній валюті:	945	622
	а) при збільшенні курсу б) при зменшенні курсу	622	714
3	Погашено раніше виданий вексель шляхом надання банку платіжного доручення занульованого раніше виданого векселя	62	311
4	Зарахована заборгованість покупців в рахунок зустрічної вимоги за векселем	62	36
5	Списано заборгованість за короткостроковими векселями виданими після закінчення строку позовної давності	62	717

Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи і надані послуги ведеться на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками».

По кредиту рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» відображається заборгованість за одержані від постачальників і підрядників товарно-матеріальні цінності, прийняті роботи, послуги, по дебету - її погашення, списання тощо.

Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» має такі субрахунки:

- 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»;
- 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»;
- 633 «Розрахунки з учасниками промислово-фінансової групи».

На субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з вітчизняними постачальниками та підрядниками.

На субрахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» ведеться облік розрахунків з іноземними постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги.

На субрахунку 633 «Розрахунки з учасниками промислово-фінансової групи» ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з учасниками промислово-фінансової групи.

Аналітичний облік ведеться окремо за кожним постачальником та розпорядником у розрізі кожного документа на сплату.

Відображення в бухгалтерському обліку зобов'язань за виконані роботи (надані послуги) здійснюється на підставі акту приймання-передачі виконаних робіт (наданих послуг).

Таблиця 3.2.

Кореспонденція рахунків з обліку кредиторської заборгованості за товари, роботи й послуги

№ п/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
Виникнення заборгованості			
1	Оприбутковано від постачальника необоротні активи, які потребують додаткових витрат зі встановлення	15	63
2	Оприбутковано виробничі запаси, МШП, товари від постачальників	20, 22, 28	63
3	Акцептовано рахунок постачальника за виконані роботи, надані послуги виробничого характеру	23	63
4	Виставлено претензію постачальнику за невиконання умов договору	374	63
5	Відображено вартість послуг, наданих підприємству постач. у зв'язку з виконанням гарантійних зобов'язань	47	63
6	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ на одержані ТМЦ, роботи, послуги	64	63
7	Відображено послуги, надані підряд: пов'язані з - організацією виробництва	91	63
	- пов'язані з організацією управління підприємства	92	63
	- пов'язані з ліквідацією наслідків надзвичайних подій	99	63
8	Відображено в обліку нарахування фінансових санкцій за невиконання договору перед постачальником	948	63
Погашення заборгованості			
1	2	3	4
1	Оплачено рахунки постачальників: - готівкою з каси	63	30
	-з поточного рахунку в національній валюті або з валютного рахунку	63	311, 312

1	2	3	4
	- акредитивами або чеками лімітованих чекових книжок	63	313, 314
	- з підзвітних сум	63	372
	- довгостроковими позиками	63	50
2	Зменшено суму заборгованості перед постачальником на суму браку, який виник у зв'язку з поставкою неякісних матеріалів	63	24
3	Погашення заборгованості перед постачальником за рахунок векселя одержаного	63	34
4	Проведено взаємозалік заборгованості за бартерною угодою	63	36
5	Проведено зарахування заборгованості з раніше виданого авансу	63	371
6	Зменшено заборгованість перед постачальником в обмін на пай	63	41
7	Видано довгостроковий вексель в погашення заборгованості перед постачальником	63	51
8	Видано облігацію постачальнику в рахунок погашення заборгованості	63	52
9	Видано короткостроковий вексель в погашення заборгованості перед постачальником	63	62
10	Нараховані штрафи, пені, неустойки за порушення з боку постачальників договорів	63	715
11	Списано кредиторську заборгованість, строк позовної давності якої минув	63	717

Облік розрахунків з постачальниками, підрядниками та іншими кредиторами за матеріальні цінності, послуги, виконані роботи та за іншими операціями, заборгованість за якими гарантована за виданими векселями та не є поточним зобов'язанням, здійснюється на рахунку 51 «Довгострокові векселі видані».

По кредиті даного рахунку відображається видача векселів в забезпечення за отримані матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги та за іншими операціями, а за дебетом – погашення заборгованості, забезпеченої виданим векселем

Даний рахунок містить такі субрахунки:

- 511 «Довгострокові векселі, видані в національній валюті»;
- 512 «Довгострокові векселі, видані в іноземній валюті».

Розглянемо облік операцій за довгостроковими вексями виданими у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Відображення операцій з обліку довгострокових векселів виданих

№ з/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Видано довгостроковий вексель в національній валюті в погашення заборгованості перед постачальником	631	511
2	Видано довгостроковий вексель іншим кредиторам	685	511
3	Видано довгостроковий вексель в іноземній валюті в погашення заборгованості перед постачальником	632	512
4	Відображена негативна курсова різниця	945	512
5	З поточного рахунку погашено довгостроковий вексель виданий	511	311
6	Погашено заборгованість за довгостроковим векселем виданим готівкою	511	301

4. Облік інших зобов'язань

Інші поточні зобов'язання - суми зобов'язань, які не можуть бути включеними до інших статей, наведених у розділі «Поточні зобов'язання».

Облік таких зобов'язань ведеться на рахунку 68 «Розрахунки за іншими операціями».

Рахунок 68 «Розрахунки за різними операціями» має такі субрахунки:

681 «Розрахунки за авансами одержаними»;

682 «Внутрішні розрахунки»;

683 «Внутрішньогосподарські розрахунки»;

684 «Розрахунки за нарахованими відсотками»;

685 «Розрахунки з іншими кредиторами» [3].

На субрахунку 681 «Розрахунки за авансами одержаними» ведеться облік одержаних авансів під поставку матеріальних цінностей або під виконання робіт, а також суми попередньої оплати покупцями і замовниками рахунків постачальника за продукцію і виконані роботи.

Зобов'язання, обумовлені авансовою оплатою покупцем товарів чи послуг, виникає внаслідок угоди, за якою продавець зобов'язується надати товари чи послуги за визначеними цінами, асортиментом, кількістю і якістю. Умовами договору може передбачатися, що продавець, отримавши певну суму, зобов'язується поставити Товари за цінами, що склалися на момент погашення заборгованості. Отже, з плином часу оцінка товарів і послуг може змінитися, але незмінним лишиться обумовлена кількість та якість товару.

На субрахунку 682 «Внутрішні розрахунки» ведеться облік усіх видів поточних розрахунків з дочірніми підприємствами.

На субрахунку 683 «Внутрішньогосподарські розрахунки» ведеться облік внутрішньогосподарських розрахунків з виробничими одиницями і господарствами, виділеними на окремий баланс, за взаємним відпуском матеріальних цінностей; реалізацією продукції, робіт, послуг; передачею витрат загальноуправлінської діяльності; виплатою заробітної плати працівникам цих господарств; за іншими видами розрахунків.

На субрахунку 684 «Розрахунки за нарахованими відсотками» ведеться облік нарахованих відсотків за:

- використання коштів або товарів (робіт, послуг), отриманих у кредит;
- використання майна, отриманого в користування (орендні операції тощо);
- іншими операціями.

На субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» ведеться облік операцій, які не передбачені для обліку на інших субрахунках рахунка 68 «Розрахунки за іншими операціями», а саме: з різними організаціями за операціями некомерційного характеру (навчальними та науково-дослідними закладами тощо); з наймачами квартир і особами, які проживають у гуртожитках підприємства, організації; з орендарями нежитлових приміщень житлово-комунального господарства; з батьками дітей за відвідування дитячих закладів; за іншими операціями.

Аналітичний облік розрахунків з іншими кредиторами ведеться окремо за підприємствами, організаціями, установами та фізичними особами, з якими здійснюються розрахунки.

Інші довгострокові зобов'язання – це сума довгострокової заборгованості щодо зобов'язань із включення позикових коштів (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки.

До складу інших довгострокових зобов'язань відносяться виплати працівникам по закінченні трудової діяльності, інші довгострокові виплати працівникам, забезпечення, заборгованість дочірнім та материнським підприємствам тощо. Оскільки термін дії таких зобов'язань становить більше дванадцять місяців, то для оцінки і відображення їх у звітності застосовують ряд припущень та дисконтування грошових потоків.

Довгострокові зобов'язання, які виникають у зв'язку з довгостроковими виплатами працівникам, повинні бути сплачені в повному обсязі на протязі терміну, що перевищує дванадцять місяців з дати нарахування цих зобов'язань. Сюди відносяться виплати по закінченні трудової діяльності (пенсії, страхування життя, медичне обслуговування, інші виплати), інші

довгострокові виплати працівникам (виплати за вислугу років, з нагоди ювілеїв, компенсації за період відсутності тощо), виплати частки прибутку та премії та ін.

Загальні вимоги щодо обліку виплат працівникам та відображення інформації про них у фінансовій звітності розкриваються у МСБО 19 «Виплати працівникам».

У випадку конвертації короткострокових зобов'язань у довгострокові в примітках до фінансових звітів повинна бути відображена така інформація:

- загальний опис фінансової угоди про рефінансування;
- умови довгострокового зобов'язання, яке прийняло на себе підприємство, замість короткострокового;
- якщо погашення короткострокової заборгованості відбувається шляхом передачі кредиту акцій підприємства, то необхідно описати види цих акцій, номінальну вартість та інші умови розміщення у кредитора.

Рахунок 55 «Інші довгострокові зобов'язання» призначено для узагальнення інформації про розрахунки з іншими кредиторами та за іншими операціями, заборгованість за якими не є поточним зобов'язанням та облік яких не відображається на інших рахунках класу 5 «Довгострокові зобов'язання», типова кореспонденція якого представлена в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1.

Кореспонденція рахунків обліку інших довгострокових зобов'язань

№ оп.	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Отримано зворотну фінансову допомогу в касу, на рахунок в банку	30, 31	55
2	Погашено заборгованість по довгострокових зобов'язаннях за рахунок грошових коштів	55	30, 31
3	Переведено до складу поточних зобов'язань заборгованість з податків після завершення відстрочки	55	61
4	Списано на доходи заборгованість, по якій минув строк позовної давності	55	746

Зокрема, на рахунку 55 відображається відстрочена відповідно до законодавства заборгованість з податків, зборів (обов'язкових платежів), фінансова допомога на зворотній основі тощо.

За кредитом рахунку 55 «Інші довгострокові зобов'язання» відображається збільшення довгострокових зобов'язань, за дебетом — їх погашення, переведення до короткострокових, списання тощо.

Аналітичний облік ведеться за кожним кредитором та видами залучених коштів.

Облік ведеться на рахунку 64 «Розрахунки за податками й платежами».

Первинними документами для нарахування податків є розрахунки бухгалтерії, з розрахунків з ПДВ - податкові накладні, а для нарахування митних платежів - вантажна митна декларація.

Перерахування податків та обов'язкових платежів здійснюється на підставі платіжних доручень. Крім того, про сплату податків можуть свідчити виписки банку.

Відповідно до чинного податкового законодавства у складі розрахунків за податками відображаються розрахунки за загальнодержавними податками і місцевими зборами.

У складі обов'язкових платежів відображаються розрахунки зі штрафів, пені, неустойок, за неправильне нарахування та несвоєчасну сплату податків, обов'язкових платежів тощо.

У бухгалтерському обліку операції із нарахування та сплати податків і обов'язкових платежів відображаються наступним чином (табл.4.2.).

Таблиця 4.2.

Кореспонденція рахунків обліку операцій із нарахування та сплати податків та обов'язкових платежів

№ п/п	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	2	3	4
1	Придбано виробничі запаси, товари з наступною оплатою	20	631
	Відображено ПДВ зазначене у податковій накладній постачальника	641	

1	2	3	4
2	Відображено витрати на проектні, будівельно-монтажні роботи за рахунок підрядних проектних організацій з наступною оплатою	15	63
	Відображено суму ПДВ згідно з податковою накладною	641	
5	Нарахований акцизний збір при реалізації підакцизних товарів	702	641
6	Утримано податок на прибуток із заробітної плати інших доходів працівника	66	641
7	Нарахований податок на прибуток	981	641
8	Нарахований єдиний податок	84	641
9	Погашено заборгованість за податками перед бюджетом	641	311
10	Нараховані митні збори при імпорті товарів	28	642
11	Нараховані митні збори при експорті товарів	93	642
12	Погашено заборгованість за обов'язковими платежами перед бюджетом	642	311
13	Відображено суму податкового зобов'язання з ПДВ при одержанні передоплати	643	641
14	Відображено суму ПДВ при відвантаженні раніше оплачених товарів	702	643
15	Відображено суму податкового кредиту з ПДВ при сплаті авансу під майбутню поставку товару	641	644
16	Відображено суму ПДВ при одержанні товарів, за які вже була проведена оплата	644	631

Висновок

Дослідивши дану курсову роботу на тему «Облік зобов'язань, як об'єкт бухгалтерського обліку» виявлено, що зобов'язання – це господарські взаємини, що регулюються правом. В силу цих відносин одна сторона уповноважена вимагати від іншої здійснення господарських операцій: передачі майна, виконання робіт, надання послуг тощо, а Інша сторона зобов'язана виконувати вимоги щодо предмету зобов'язання і має при цьому право вимагати відповідну винагороду - сплату грошей, зустрічні послуги тощо.

Відповідно до Н(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання - це заборгованість підприємства, що виникла, внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди.

Зауважимо, що зобов'язання поділяються на постійні і довгострокові та відображаються в Журналі 7, Відомості 7.3 з'ясували, що у фінансової звітності знаходять відображення в Балансі (форма 1), Звіті про рух грошових коштів (форма 2), примітках до річної фінансової звітності (форма 5).

Вивчили:

- економічну сутність та класифікаційні ознаки зобов'язання у бухгалтерському обліку,
- рахунки, на яких ведеться облік зобов'язань,
- види та форми взаємовідношення,
- значення інформації для управління,
- відображення у фінансової звітності.

Навчилися:

- Характеризувати об'єкти, що обліковуються на рахунках класу 5 та 6,
- Класифікувати зобов'язання,
- Відкривати аналітичні рахунки для обліку зобов'язань,

- Відображати зобов'язання в облікових регістрах та фінансовій звітності.

В результаті виконання курсової роботи засвоєно основні поняття, характеристику та бухгалтерські рахунки на яких ведеться облік зобов'язань, зобов'язання фіксуються в бухгалтерському обліку в міру їхнього виникнення й оцінюються сумою коштів або товарів, необхідних для їхнього погашення.

Виявлено, що бухгалтерський облік довгострокових зобов'язань здійснюють на рахунках п'ятого класу плану рахунків: 50 «Довгострокові позики», 51 «Довгострокові векселі видані», 52 «Довгострокові зобов'язання за облігаціями», 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди».

Облік поточних зобов'язань ведеться на рахунках шостого класу плану рахунків: 60 «Короткострокові позики», 61 «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями», 62 «Короткострокові векселі видані», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 64 «Розрахунки за податками й платежами», 65 «Розрахунки за страхуванням», 66 «Розрахунки по виплатах працівникам», 67 «Розрахунки з учасниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями», 69 «Доходи майбутніх періодів».

Рахунки цього класу призначені для обліку даних та узагальнення інформації про зобов'язання, які будуть погашені у звичайному ході операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

На рахунках цього класу ведеться облік короткострокових позик, довгострокових зобов'язань, що стали поточною заборгованістю із строком погашення на дату балансу не більше дванадцяти місяців, короткострокових векселів виданих, розрахунків з постачальниками та підрядниками, розрахунків з податків і платежів, розрахунків за страхуванням, інших розрахунків та операцій, а також доходів майбутніх періодів.

Поточні зобов'язання погашаються за рахунок поточних активів, до яких належать грошові кошти та інші ресурси, щодо яких можна вважати, що

вони будуть перетворені на грошові кошти чи використані протягом року з дати складання бухгалтерського балансу або протягом нормального операційного циклу підприємства (із двох термінів обирають триваліший).

Список використаної літератури

Законодавчі та нормативні документи

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99р. № 996-XIV.
2. Н(С)БО №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».
3. План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року №291.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджений Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 (із змінами і доповненнями).
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда». Наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181 з наступними.
6. П(С)БО 11 «Зобов'язання», затверджене наказом міністерства фінансів України від 31.01.2000р. №30.

Підручники, навчальні посібники

7. Бабіч, В.В. Фінансовий облік-2 (Облік зобов'язань, капіталу. Звітність) : навч. посіб. / В. В. Бабіч. - К.: КНЕУ, 2010. - 433с.
8. Бондар М. І. Фінансовий облік : підручник : у 2 ч. за заг. ред. М. І. Бондаря та Л. Г. Ловінської ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - К. : КНЕУ, 2012.
9. Бухгалтерський облік в Україні. Основи та практика: навч. посіб./ В.С.Лень, В.В. Гливенко; за ред.. В.С. Леня. – Вид. 4-те – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 752 с.
10. Бухгалтерський облік. Навч. посіб. / Р.Ф. Бруханський, О.П. Скирпан. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 444 с.
11. Бухгалтерський облік [текст] : навч. посіб. / І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.С. Нагірська. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 688 с.

12. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник/за ред. Ф.Ф. Бутинця – 6 видання, Житомир, 2005р.
13. Бухгалтерський фінансовий облік : підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів [Ф.Ф. Бутинець та ін.]; під заг. ред. [і з передм.] Ф.Ф. Бутинця. - 8-ме вид., доп. і перероб. - Житомир: ПП "Рута", 2009. - 912 с.
14. Голов, С.Ф. Фінансовий облік: підруч. / [Голов С.Ф., Костюченко В.М., І.Кравченко, Г. Ямборко]. – К.: Лібра, 2005. – 976 с.
15. Крупка Я. Д. Фінансовий облік : підручник за заг. ред. Я. Д. Крупки та З. В. Задорожного; Терноп. нац. екон. ун-т. - 2-ге вид., допов. та переробл. - Тернопіль: ТНЕУ, 2014. - 418 с.
16. Лень В. С. Фінансовий облік : навч. посіб. - К. : Академія, 2011. - 608с. - (Альма-матер).
17. Організація обліку [текст] : навч. посіб. / Р.Е. Островеха – 2-ге вид. перероб. на доп. – К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 568 с.
18. Пархоменко В. Документальное обеспеченный основ бухгалтерського учета // Бухгалтерський учет и аудит. - №3. – 2005. –С.11-15.
19. Садовська І.Б., Михалевич С.Г. Фінансовий облік. Навч. посіб. – Луцьк: Навчально-видавничий відділ ЛНТУ, 2011. – 511 с.
20. Шара Є.Ю., Соколовська-Гонтаренко І.Є. Фінансовий облік II. Навч. посіб. – К.: «Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. – 308 с.